

รายงานการเข้าร่วมโครงการเอพีโอ

23-IP-22-GE-CON-A Conference on Building an Ecosystem for Innovative Entrepreneurship

เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2566

ในรูปแบบการประชุมออนไลน์

จัดทำโดย นายสุภพล จรุงวัฒนิกุล

ผู้อำนวยการส่วนวิเคราะห์นโยบายเทคโนโลยีและพลวัตการแข่งขัน

สำนักวิเคราะห์นโยบาย สำนักงาน กสทช.

วันที่ 18 กรกฎาคม 2566

ส่วนที่ 1 เนื้อหา/องค์ความรู้จากการเข้าร่วมโครงการ

1.1 ที่มาหรือวัตถุประสงค์ของโครงการโดยย่อ

นวัตกรรมถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเติบโตของเศรษฐกิจในระยะยาว นวัตกรรมที่ขับเคลื่อนโดยผู้ประกอบการและธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) ที่สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเทคโนโลยีและเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไรก็ตาม นวัตกรรมและการเป็นผู้ประกอบการมักจะมาพร้อมกับความเสี่ยง จึงต้องการสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ร่วมมือกัน ดังนั้น การพัฒนาระบบนิเวศ (Ecosystem) ที่เหมาะสมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมผู้ประกอบการและนวัตกรรม

วิสัยทัศน์ของ APO ในปี ค.ศ. 2025 (APO Vision 2025) มีเป้าหมายที่จะสนับสนุนการเติบโตของผลิตภาพด้วยนวัตกรรมอย่างครอบคลุมทั่วถึง (inclusive) มากขึ้นในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยมีเป้าหมายหนึ่งคือการสนับสนุนการพัฒนาระบบนิเวศนวัตกรรมในประเทศสมาชิก APO ให้มีความเข้มแข็ง ด้วยจำนวนประชากรที่เติบโตอย่างรวดเร็วและความต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้น ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกกำลังพัฒนาจากการเป็นฐานการผลิตของโลกไปสู่การเป็นแหล่งสร้างสรรค์นวัตกรรมแห่งใหม่ ดังนั้น โครงการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือประเทศสมาชิก APO ในการสร้างและรักษาระบบนิเวศที่เอื้ออำนวยต่อการเป็นผู้ประกอบการและนวัตกรรม

1.2 เนื้อหา/องค์ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมต่างๆ พร้อมแสดงความคิดเห็นหรือยกตัวอย่างประเด็นที่สามารถนำมาปรับใช้ในองค์กรหรือประเทศไทย

1.2.1 Session 1: Ecosystems for Startups in Asia and the Pacific บรรยายโดย Dr. Paul Vandenberg, Principal Economist, Economic Research and Development Impact Department, ADB

องค์ประกอบของระบบนิเวศสำหรับธุรกิจสตาร์ทอัพประกอบด้วย นโยบายภาครัฐ โครงสร้างพื้นฐาน ดิจิทัล โครงสร้างพื้นฐานอื่น (เช่น คมนาคม พลังงาน) หน่วยงานบ่มเพาะและส่งเสริมธุรกิจ (Incubator/accelerator) วัฒนธรรม บุคคลต้นแบบและพี่เลี้ยง (Role models and mentors) ผู้จัดหาวัตถุดิบ (supplier) ลูกค้า กำลังคน และเงินทุน โดยสามารถแสดงได้ดังภาพ

บทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมธุรกิจสตาร์ทอัพ มีรูปแบบต่างๆ ได้แก่ นโยบายและกฎระเบียบ (Policies/regulations) การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Technology parks) โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล (Digital infrastructure) โครงการบ่มเพาะและส่งเสริมธุรกิจ (Incubator/accelerator programs) อีเวนท์ (Events) เงินทุน (Finance) และการพัฒนากำลังคน

จากบทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมธุรกิจสตาร์ทอัพดังกล่าว สามารถแสดงตัวอย่างในบริบทของสำนักงาน กสทช. ได้ ดังนี้

บทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมธุรกิจสตาร์ทอัพ	ตัวอย่างบทบาทของสำนักงาน กสทช.
การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ	การจัดซื้อจัดจ้างพัสดุจากผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีการดำเนินการตามกฎหมายกระทรวงกำหนดพัสดุและวิธีการจัดซื้อจัดจ้างที่รัฐต้องการส่งเสริมหรือสนับสนุน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563
อุทยานวิทยาศาสตร์	ประกาศ กสทช. เรื่อง หลักเกณฑ์การอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่เพื่อการพัฒนาและทดสอบนวัตกรรมในพื้นที่กำกับดูแลเป็นการเฉพาะ (Regulatory sandbox) ข้อ 4 (5) กำหนดให้พื้นที่อุทยานวิทยาศาสตร์ เป็นพื้นที่ลักษณะหนึ่งที่ กสทช. สามารถพิจารณาให้เป็นพื้นที่กำกับดูแลเป็นการเฉพาะ (Regulatory sandbox) โดยอนุญาตให้มีการใช้คลื่นความถี่เพื่อการพัฒนาและการทดสอบนวัตกรรมในพื้นที่นั้นได้
โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล	กสทช. มีอำนาจในการกำกับดูแลกิจการโทรคมนาคม ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่สำคัญ
โครงการบ่มเพาะและส่งเสริมธุรกิจ	ในปี พ.ศ. 2565 สำนักงาน กสทช. ได้จัดโครงการประกวด

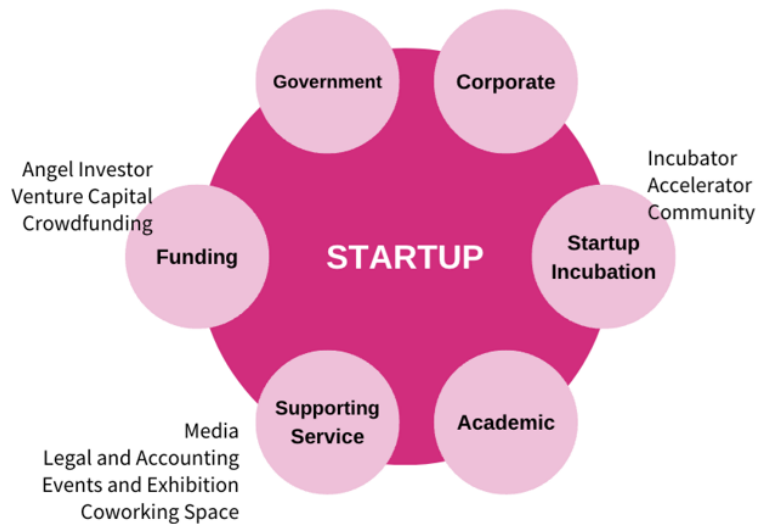
บทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมธุรกิจสตาร์ทอัพ	ตัวอย่างบทบาทของสำนักงาน กสทช.
	วิสาหกิจเริ่มต้นเพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ในการนำระบบบัตรประจำตัวอิเล็กทรอนิกส์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ (แทนบัตร) ไปใช้งาน (แทนบัตร Startup) “Mobile ID Innovation Awards”
เงินทุน	มาตรา 52 (2) ของ พ.ร.บ. องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้กองทุน กทปส. มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรสื่อสาร การวิจัยและพัฒนาด้านกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม รวมทั้งความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยีด้านการใช้คลื่นความถี่ เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ ผู้สูงอายุ หรือผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนอุตสาหกรรมโทรคมนาคม และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง
การพัฒนากำลังคน	มาตรา 52 (3) ของ พ.ร.บ. องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้กองทุน กทปส. มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ กิจการโทรคมนาคม และเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.2.2 Session 2: Building Entrepreneurial Capacity: Resources and Goals of Incubators and Accelerators บรรยายโดย Mr. Chi Ko, Head of Global Affairs, Business Next Media Corp., ROC

Meet เป็นแพลตฟอร์มชุมชนสตาร์ทอัพในไต้หวัน โดยมีพันธกิจในการเสริมสร้างระบบนิเวศสตาร์ทอัพที่เข้มแข็ง โดยสนับสนุนสตาร์ทอัพยุคใหม่ด้วยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับข่าวสาร แนวโน้มอุตสาหกรรม เงินทุน Venture Capital และเป็นศูนย์รวมชุมชนผู้ประกอบการทางแพลตฟอร์มออนไลน์และอีเวนต์ รวมถึง งาน Meet Taipei ซึ่งเป็นงานแสดงสตาร์ทอัพที่ใหญ่ที่สุดในเอเชีย ตัวอย่างการดำเนินการของ Meet ที่น่าสนใจ เช่น Meet IoT Salon เป็นงานสัมมนารายไตรมาสให้บริษัทขนาดใหญ่ (corporate) และสตาร์ทอัพในอุตสาหกรรมด้าน Internet of Things (IoT) มาแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน โดยมีสมาชิกประมาณ 30-40 องค์กร

วิทยากรได้นำเสนอการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระบบนิเวศสตาร์ทอัพของไต้หวัน 5 ประเด็น ดังนี้

1) การเกิดขึ้นและเติบโตของชุมชนสตาร์ทอัพ (startup communities) โดยมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจขนาดใหญ่ (Corporate) หน่วยงานปมเพาะและส่งเสริมธุรกิจ (Incubator/accelerator) ภาควิชาการ ภาคบริการสนับสนุน (เช่น สื่อ Coworking Space ฯลฯ) และแหล่งเงินทุน ดังภาพ

2) การเปลี่ยนแปลงของบทบาทภาครัฐ โดยมีความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน (public-private partnership) เช่น NDF (National Development Fund) Business Angel Investment Program ซึ่ง NDF, angel Investor และนักลงทุนสถาบันจะร่วมกันลงทุนและจัดหาเงินทุนในการดำเนินการของธุรกิจสตาร์ทอัพ

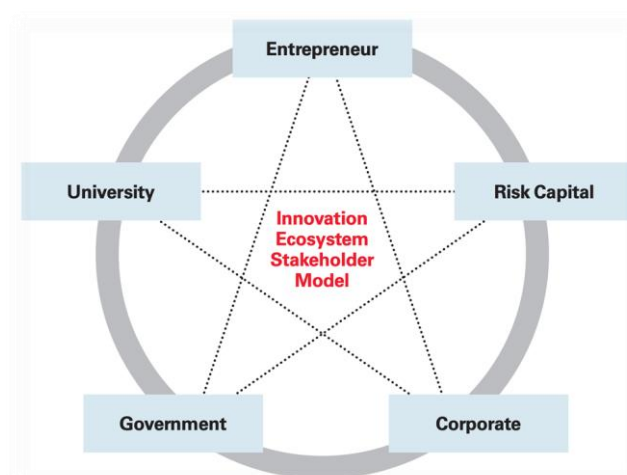
3) การกลับมาของเงินทุน โดยเงินทุนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น หลังจากที่เคยมีการลดลงก่อนหน้านี้ (โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตการณ์การเงินโลกปี 2008-2009) โดยปริมาณเงินลงทุนยังมีโอกาสเติบโตได้อีกมาก และมีความหลากหลายของแหล่งเงินทุนมากขึ้น ทั้งนี้ ความท้าทายในอนาคตคือการประสานกันระหว่างผู้ให้เงินทุน และการดึงดูดนักลงทุนต่างชาติมากขึ้น

4) การมีส่วนร่วมกับสตาร์ทอัพของภาคธุรกิจขนาดใหญ่ (Corporate Startup Engagement - CSE) โดยหลังปี 2015 มีแนวโน้มของการส่งเสริมสตาร์ทอัพและการลงทุนในสตาร์ทอัพโดยธุรกิจขนาดใหญ่ (business accelerator and corporate venture capital) ซึ่งมีส่วนช่วยในการแปรรูป (transform) ธุรกิจขนาดใหญ่ และสร้างนวัตกรรมจากภายนอกองค์กร

5) สตาร์ทอัพมีความเชื่อมโยงกับต่างประเทศมากขึ้น โดยหลังปี 2014 การเชื่อมโยงกับต่างประเทศเป็นประเด็นที่ภาครัฐและเอกชนให้ความสำคัญ มีการสร้างแบรนด์ประเทศสำหรับสตาร์ทอัพในชื่อ "Startup Island TAIWAN"

1.2.3 Session 3: How to Engage Global Innovation Ecosystems บรรยายโดย Dr. Hank Ching-Yao Huang, Institute of Electronics, National Yang Ming Chiao Tung University, ROC

ในระบบนิเวศนวัตกรรม มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ประกอบการ นักลงทุน ธุรกิจขนาดใหญ่ (Corporate) ภาครัฐ และมหาวิทยาลัย ดังภาพ

โดยในระบบนิเวศสามารถมีผู้นำได้หลายรูปแบบ ขึ้นกับบริบทของแต่ละภูมิภาค โดยมีตัวอย่างดังนี้

- มหาวิทยาลัยมีบทบาทเป็นผู้นำ เช่น Massachusetts Institute of Technology และ Harvard University ในนครบอสตัน สหรัฐอเมริกา
- ภาครัฐมีบทบาทเป็นผู้นำ เช่น ประเทศอิสราเอล สิงคโปร์
- ผู้ประกอบการและนักลงทุนมีบทบาทเป็นผู้นำ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา

ทั้งนี้ ผู้นำในระบบนิเวศสตาร์ทอัพควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างทั่วถึง

IAPS (Center of Industry Accelerator and Patent Strategy) เป็นหน่วยงานส่งเสริมธุรกิจสตาร์ทอัพ (accelerator) ของมหาวิทยาลัย National Yang Ming Chiao Tung University ของไต้หวัน โดย IAPS มีการสร้างเครือข่ายกับพันธมิตร (Partner) ในต่างประเทศต่างๆ เช่น HYPE Innovation ซึ่งเป็นการร่วมตัวกันของผู้เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีกีฬา ประเทศอิสราเอล สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ประเทศไทย เป็นต้น ทั้งนี้สรุปบทเรียนจากการสร้างเครือข่ายพันธมิตรในต่างประเทศของ IAPS ได้ดังนี้

- ควรเลือกพันธมิตรที่มีความเคารพซึ่งกันและกัน (mutual respect)
- โดยส่วนใหญ่จะเริ่มต้นสร้างพันธมิตรในระบบนิเวศที่ภาครัฐมีบทบาทเป็นผู้นำ และหลังจากนั้นจะกระชับความร่วมมือมากยิ่งขึ้น หรือหาพันธมิตรอื่นในภูมิภาคเพิ่มเติมเพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน
- โดยทั่วไปใช้เวลาประมาณ 3 ปีในการสร้างความเชื่อใจและประสิทธิภาพในการทำงานกับพันธมิตรในต่างประเทศ
- ควรมีการกำหนดเป้าหมายและกำหนดเวลาในการบรรลุเป้าหมายให้ชัดเจน
- ในการเริ่มต้นสร้างพันธมิตรในประเทศใหม่ ควรเลือกภาคส่วน (segment) ที่เจาะจง

1.2.4 Session 4: Creating a Conducive Ecosystem for Innovation: Examples from Vietnam
บรรยายโดย Mr. Ha Duy Hieu, Deputy Director, Training and Consulting, International Productivity and Quality Consulting Ltd., Vietnam

ในระบบนิเวศนวัตกรรมของประเทศเวียดนาม รัฐบาลเวียดนามมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ริเริ่มผลักดันการสร้างระบบนิเวศนวัตกรรมแบบเปิด (Open Innovation Ecosystem) นวัตกรรมแบบเปิดเป็นแนวคิดที่เห็นว่านวัตกรรมไม่ได้เกิดจากภายในองค์กรเพียงอย่างเดียว แต่มีการนำความรู้และทรัพยากรจากภายนอกองค์กรมาช่วยในการสร้างนวัตกรรมด้วย โดยนวัตกรรมแบบเปิดแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ นวัตกรรมสังคม นวัตกรรมภาครัฐ และนวัตกรรมภาคธุรกิจ นวัตกรรมในประเทศเวียดนามมีศูนย์กลางท้องถิ่น (local hub) อยู่ที่ 3 เมือง ได้แก่ ฮานอย โฮจิมินห์ และดานัง ทั้งนี้ ในปัจจุบันมีองค์กรที่ทำหน้าที่สนับสนุนนวัตกรรมจำนวน 197 องค์กร โดยมีทั้งกระทรวง/กรม เมือง ธุรกิจขนาดใหญ่ สมาคม ด้งภาพ

Sort by Management Level

Ministry, Department	28
Provinces	69
Corporates	73
Associations	27

จากผลการสำรวจเกี่ยวกับนวัตกรรมแบบเปิดในประเทศไทย ความเข้าใจเกี่ยวกับนวัตกรรมแบบเปิดยังมีอยู่จำกัด โดยองค์กรจำนวนมากยังพึ่งพิงความรู้และข้อมูลสำหรับการสร้างนวัตกรรมจากแหล่งข้อมูลแบบดั้งเดิม คือ ภายในองค์กรเอง และลูกค้า อย่างไรก็ตาม หลายองค์กรเริ่มที่จะเตรียมการมีส่วนร่วมในระบบนิเวศนวัตกรรมแบบเปิดมากขึ้น ดังนั้นจึงควรมีการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมแบบเปิดและประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด

ส่วนที่ 2 ประโยชน์ที่ได้รับและการขยายผลจากการเข้าร่วมโครงการ

- ประโยชน์ต่อตนเอง
 - การเข้าร่วมโครงการนี้ทำให้ได้รับความรู้ด้านระบบนิเวศนวัตกรรมและสตาร์ทอัพ ได้เรียนรู้ประสบการณ์ในการสร้างระบบนิเวศจากประเทศต่างๆ และช่วยเปิดมุมมองใหม่ในการวิเคราะห์นโยบายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี
- ประโยชน์ต่อหน่วยงานต้นสังกัด
 - การเข้าร่วมโครงการนี้ช่วยให้สามารถพิจารณาบทบาทของสำนักงาน กสทช. ในการมีส่วนช่วยส่งเสริมระบบนิเวศนวัตกรรมและสตาร์ทอัพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถนำไปวิเคราะห์และจัดทำนโยบายที่เกี่ยวข้องได้ต่อไป
- ประโยชน์ต่อสายงานหรือวงการวิชาชีพ
 - เนื้อหาจากโครงการนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับระบบนิเวศนวัตกรรมในกิจการสื่อสาร ซึ่งมีนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง
- กิจกรรมการขยายผลที่ได้ดำเนินการภายในระยะเวลา 60 วันนับจากวันสุดท้ายของโครงการ
 - จัดทำสรุปผลการเข้าร่วมโครงการ เพื่อเป็นองค์ความรู้ประกอบการวิเคราะห์นโยบายที่เกี่ยวข้องของสายงานวิชาการ สำนักงาน กสทช.

ส่วนที่ 3 เอกสารแนบ

- รายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการและประเทศที่เข้าร่วมโครงการ
- กำหนดการ (Program)
- เอกสารประกอบการประชุม/สัมมนา (Training Materials)

รายละเอียดปรากฏตามเอกสารแนบ